

Atlas Demonstrator

Nieuwsbrief 4, oktober 2008

Deze nieuwsbrief informeert u over de voortgang van de Atlas Demonstrator en wordt verspreid onder alle betrokkenen bij de ontwikkeling van de Atlas Leefomgeving.

INHOUDSOPGAVE

- Een eerste blik op de ADem!
- Atlas Demonstrator: de stand van zaken
- Netwerk voor coördinatoren pilot partners gestart
- Bezoekers Atlas Groen Gelderland geïnteresseerd in wandel- en fietsroutes, nabije natuur en plannen
- Hoe presenteer je gezondheidsinformatie in de Atlas?
- ... werkt aan de Atlas Leefomgeving - Interview met Jan Bontenbal

ALGEMEEN NIEUWS

Een eerste blik op de ADem!

Zoals jullie weten wordt op donderdag 30 oktober van 13.30 tot 17.00 uur in Eindhoven een plenaire Atlas bijeenkomst georganiseerd. We laten zien wat de bevindingen zijn met de Atlas Demonstrator, de data en ICT en hoe we in de toekomst verder gaan. In interactieve deelsessies kunt u voor het eerst kennismaken met de Atlas Demonstrator. Het gaat echt om een demonstrator, dus jullie zullen zien dat sommige functionaliteiten klikbaar zijn en andere juist (nog) niet. Bovendien kunnen jullie mee discussiëren over nieuwe, toekomstgerichte lessen voor data en ICT. Opgeven voor deze middag is mogelijk t/m 27 oktober via Ingrid.van.Kuilenburg@rivm.nl.

- Voor meer informatie: Caroline.van.de.Veerdonk@rivm.nl (030 - 274 3294)

Atlas Demonstrator: de stand van zaken t/m 17 oktober 2008

De Atlas Demonstrator heeft als doel inzicht te bieden in oplossingen voor knelpunten (op data-, ICT- en gebruikersniveau) op weg naar een Atlas Leefomgeving. Diverse knelpunten zijn inmiddels opgelost, andere vragen de komende tijd van alle betrokkenen een extra impuls. En hoe gaan we verder?

Hoe staat het met de ontwikkeling van de demonstrator?

Op basis van de schermontwerpen is de afgelopen weken hard verder gebouwd aan de Atlas Demonstrator. Het ontbreken van een standaard opmaak voor de webservices (WMS'en) bleek daarbij een onverwacht knelpunt. Dankzij de inzet van de pilot partners zijn de webservices volgens (voorlopige) richtlijnen opgemaakt en opnieuw geserveerd. Inmiddels heeft het RIVM deze in de ADem ingepast; de kaarten zijn toonbaar. Dit is positief nieuws.

De ontwikkeling van de ADem ondervond daarnaast diverse andere knelpunten. Sommigen zijn inmiddels opgelost, anderen kunnen pas later aangepakt worden. Zo blijkt bij het thema Groen de afstand van postcode tot het groen (bos, park, etc.) niet standaard beschikbaar bij gemeenten, provincies en terreinbeheerders. Een oplossing ligt mogelijk in het berekenen van deze afstand via een centraal punt. Dit vergt een langere aanvliegroute dan eerst gedacht.

Belangrijk is te realiseren dat de demonstrator tijdens de plenaire sessie op 30 oktober nog niet volledig zal zijn. Sommige functionaliteiten zullen aanklikbaar zijn, maar aan andere wordt dus nog gewerkt.

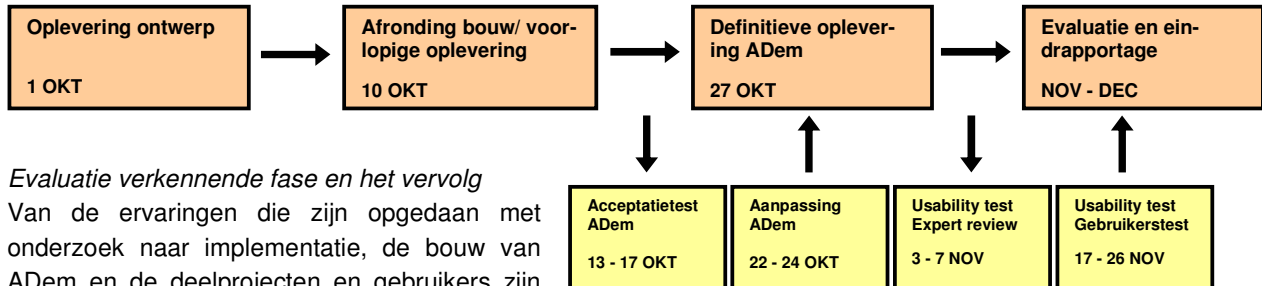
Acceptatietoets door VROM/RIVM

Na de voorlopige oplevering van ADem door Alterra vindt medio oktober de acceptatietoets plaats. In deze acceptatietoets beoordeelt opdrachtgever VROM/RIVM met enkele werkgroepleden of de demonstrator voldoet aan de vooraf gestelde eisen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal Alterra de ADem aanpassen.

Het testen van ADem door gebruikers

In november voert Bureau 2C een gebruikerstest ('usabilitytest') uit. Deze usabilitytest bestaat allereerst uit een 'expert review' door twee website deskundigen. De resultaten van deze review vormen input voor het verfijnen van de gebruikerstest. Vervolgens beoordelen proefpersonen, vier burgers en vier professionals (van pilot gemeenten en provincies), de site op gebruiksgemak. De aanbevelingen uit de gebruikerstest spelen een rol bij de evaluatie.

Verder zal Bureau KLB de ADem in brede zin testen met behulp van een internetpanel met voornamelijk burgers. Ook deze resultaten worden meegenomen bij de evaluatie van de verkennende fase van de Atlas.

Evaluatie verkennende fase en het vervolg

Van de ervaringen die zijn opgedaan met onderzoek naar implementatie, de bouw van ADem en de deelprojecten en gebruikers zijn medio december eindrapportages gereed. Op basis hiervan vindt begin 2009 een algemene evaluatie plaats. Daarbij worden ook voorstellen voor het vervolg opgesteld, zoals over thematische uitbouw, beheer en onderhoud, toevoegen van bronhouders en het enthousiasmeren van eindgebruikers.

Met deze ideeën en met de input van betrokken bestuurders (gemeenten, provincies, waterschappen, etc.) volgt in maart 2009 een plan van aanpak voor de uitbouw van de ADem naar een Atlas Leefomgeving (vaststelling door Atlasberaad). Op basis daarvan en op basis van de input vanuit een bestuurlijk overleg (DUIV, maart 2009) wordt in april door VROM een advies aan de minister voorgelegd.

- Voor meer informatie: Caroline.van.de.Veerdonk@rivm.nl (030 - 274 3294)

Netwerk voor coördinatoren pilot partners gestart

Informerend over de hoofdlijnen van het Atlas programma en het wederzijds delen van informatie, kennis en ervaringen; deze twee doelen vormden voor VROM en het RIVM aanleiding om een overleg te starten met de coördinatoren van de pilot partners. Op 10 oktober in Utrecht vond de eerste bijeenkomst plaats.

Uitkomsten eerste overleg

De volgende hoofdpunten kwamen uit het eerste overleg naar voren:

- De verkennende fase van de Atlas Leefomgeving levert eindadviezen over implementatie, bouw ADem en deelprojecten en draagvlak/communicatie.
- Naast draagvlak op ambtelijk niveau zal ook aandacht besteed worden aan bestuurlijk draagvlak bij de pilot partners. Voorbereiding zal samen met de coördinatoren van gemeenten en provincies plaatsvinden.
- De Atlas combineert milieu-informatie met gezondheid. Er dient (ook juridisch) beoordeeld te worden hoe we dit in een Atlas op een verstandige manier presenteren.
- Er komen vervolgprojecten voor de kaartenwerkplaats, 'embeddables' en het thema groen. Dit vraagt ook in 2009 van de pilot partners inzet in termen van tijd.
- Het Atlas traject zal ook in 2009 tijd vergen van de deelnemende pilot partners. VROM/RIVM maakt hier een inschatting van. De pilot partners kunnen dit dan meenemen in de werkplannen voor 2009.
- In het Europese project LENVIS ontwikkelt men ook een soort Atlas voor milieu en gezondheid. De Provincie Noord-Brabant neemt deel aan het Europese consortium.

De pilot partners

Aan het netwerk nemen de coördinatoren van de pilot partners deel. Deze pilot partners spelen in de verkennende fase van de Atlas Leefomgeving een cruciale rol. Zo leverden de vier provincies (Noord-Brabant, Utrecht, Gelderland en Overijssel), de drie gemeenten (Amsterdam, Regio Eindhoven en Deventer) en landelijke bronhouders ProRail en het Planbureau voor de Leefomgeving (voorheen MNP) via webservices informatie voor de Atlas aan.

Het volgende coördinatoren overleg vindt plaats op 5 december a.s.

- Voor meer informatie: Caroline.van.de.Veerdonk@rivm.nl (030 - 274 3294)

DEELPROJECTEN

Bezoekers Atlas Groen Gelderland geïnteresseerd in wandel- en fietsroutes, nabije natuur en plannen

Figuur: De Atlas Groen Gelderland is een instrument van de Provincie Gelderland (één van de projectpartners van Atlas Leefomgeving) en maakt informatie over natuur, landschap en landbouw publiek toegankelijk via internet. De website is te vinden op: <http://www.gelderland.nl/smartsite.shtml?id=2325&menu=10977>

Bureau KLB heeft in juli en augustus 2008 een vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder bezoekers voor de Atlas Groen Gelderland. Met deze volledig functionerende digitale atlas kon de mening van gebruikers van een bestaande atlastoepassing in kaart gebracht worden. Tegelijkertijd werd hun behoefte op het gebied van groene informatie onderzocht. In totaal vulden 366 bezoekers een vragenlijst in.

Informatie over de directe leefomgeving populair

Het blijkt dat gebruikers die de site voor het eerst bezoeken navigeren met behulp van de kaart. Populair blijken onderwerpen uit de directe leefomgeving, zoals bos, fauna en flora. Men had grote interesse in wandel- en fietsroutes, informatie over natuurgebieden in de buurt en (ruimtelijke) plannen van de

overheid. Ook blijken thema's met een negatieve associatie, zoals ontbossing, ontgroning of bedreigde diersoorten tot de verbeelding te spreken. Minder populair zijn onderwerpen als vastgesteld beleid, landbouw, Natura 2000 en omgevingscondities. De interesse van de verschillende doelgroepen in de onderwerpen van de kaarten en kaartlagen komt grotendeels overeen.

Laagdrempeligheid en gebruiksgemak is gewenst

De Atlas Groen Gelderland is in eerste instantie ontwikkeld voor professionals. Deze groep beoordeelt het gebruiksgemak van de Atlas dan ook verhoudingsgewijs het meest positief. Voor veel burgergebruikers zonder specifieke GIS-ervaring is de Atlas vaak best moeilijk om te begrijpen. Bezoekers benadrukken dan ook het belang van laagdrempeligheid en gebruiksgemak.

Tijdens het onderzoek bleek verder dat een aantal respondenten technische problemen ondervond, omdat de website niet alle browsers ondersteunt en de server het plotseling toegenomen aantal bezoekers niet aankon. Ook dit is een punt van aandacht.

Het rapport

De uitkomsten van het onderzoek zijn waardevol voor zowel de Atlas Demonstrator als voor de Provincie Gelderland. Zij gebruiken de conclusies om de verschillende webmaps van de provinciale site, waaronder de Atlas Groen Gelderland, gebruiksvriendelijker te maken. Het rapport is te vinden op het Atlas portaal:

<http://portaal.healthandsafety.nl/exec/documentread/bcddhccjebeg?id=220727-766f66646f63>

- Voor meer informatie: Guy Monod de Froideville, gm@bureauklb.nl en Marti Rijken (Provincie Gelderland)

Hoe presenteer je gezondheidsinformatie in de Atlas?

De Atlas Leefomgeving wil burgers ook graag informeren over de gezondheidseffecten van de milieukwaliteit. Maar hoe voorkom je dat mensen gezondheidsrisico's als individueel risico interpreteren, terwijl het om groeps-

risico's gaat? Het deelproject Gezondheidsinformatie in de Atlas (G-2) buigt zich hierover en onderzoekt hoe je gezondheidsinformatie zinvol en verantwoord in de Atlas kunt presenteren.

Presentatievorm met kleuren

De presentatievorm voor gezondheidseffecten van de milieukwaliteit moet eenvoudig te begrijpen zijn, betekenis hebben en handelingsperspectief bieden. Gekozen is om de milieukwaliteit, ongeacht welke milieufactor het betreft, weer te geven in kleuren oplopend van groen, geel, oranje en rood tot paars. Zo wordt aan de milieukwaliteit een (gezondheidskundige) betekenis aangegeven en is de kwaliteit op een bepaalde locatie gemakkelijk te vergelijken met normen, het landelijk gemiddelde en de kwaliteit op een andere locatie.

Welk label krijgt een kleur?

Aan elke kleur wordt een simpele tekst (label) gehangen. Over het label is nog discussie. Met labels als 'laag tot zeer hoog risico' op kans op gezondheidseffecten wordt een directe link met gezondheid gelegd. Burgers geven hier echter waarschijnlijk een verkeerde gezondheidskundige betekenis aan: ze zien het als individueel risico (je hebt zelf een grote kans op gezondheidseffecten), terwijl het om groepsrisico's gaat. Ook is de onderverdeling in categorieën lastiger te maken: hoe verklaar je dat er (ver) onder de norm ook nog een label 'redelijk grote

Luchtkwaliteit	NO ₂ Concentratie (µg/m ³)	Normen (µg/m ³)
Matig	20 - 30	
Zeer matig	30 - 40	
Onvoldoende	40 - 50	40
Zeer onvoldoende	≥ 50	

kans op gezondheidseffecten' is? Vooralsnog is daarom voor de Atlas Demonstrator gekozen voor het label 'goed tot onvoldoende kwaliteit' en om direct bij de kaart een samenvattende tekst over gezondheidseffecten te zetten. Er wordt nog contact met andere risicocommunicatiedeskundigen gezocht om andere opties voor de labels te inventariseren.

'Beleving' in Atlas niet te vergelijken

Het deelproject heeft ten slotte nog nagedacht over 'perceptie van de leefomgeving' in de Atlas. Belevingsgegevens (tevredenheid over groen en hinder) zijn afkomstig uit enquêtes. Door de verschillende vraagstelling zijn gebieden niet goed te vergelijken. Voor geluidhinder en slaapverstoring door geluid is er wel een gestandaardiseerde vraagstelling, maar die wordt alleen nog maar toegepast in gezondheidsenquêtes van GGD'en en de Nationale Monitor Volksgezondheid. Door de steekproefgrootte is alleen informatie op gemeenteniveau en soms op wijkniveau te geven. Geadviseerd is wel te laten zien welke gegevens beschikbaar zijn, maar geen gebieden te vergelijken.

- Voor meer informatie: Brigit.Staatsen@rivm.nl en Tilly Fast (Fast Advies), t.fast@wxs.nl

JAN BONTENBAL WERKT AAN DE ATLAS LEEFOMGEVING

De van oorsprong biologe Jan Bontenbal probeert al langere tijd burgers te betrekken bij hun leefomgeving. De plannen voor een Atlas Leefomgeving spraken hem dan ook direct aan. Jan Bontenbal is senior consulent bij de SRE Milieudienst (onderdeel van het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven) en voor het project Atlas de coördinator van deze pilot partner. Daarnaast is hij sinds enige tijd themamanager Groen.

Interview Jan Bontenbal

En, nog gewerkt aan de Atlas Demonstrator vandaag?

Vandaag niet, maar waar ik wel mee aan de slag ga binnenkort is de afronding van de rapportage over de bevindingen rondom het thema 'groen' in de eerste fase.

Op welke manieren bent u betrokken bij de Atlas Demonstrator?

Allereerst neem ik deel aan de werkgroep presentatie. Verder ben ik coördinator van de pilot partner SRE. Ten slotte houd ik me vooral bezig met het thema 'groen'; als themamanager en in het deelproject.

Kunt u uw rol als themamanager toelichten?

Als themamanager probeer ik de verbinding te leggen tussen de verschillende niveaus waarop wordt gewerkt: het niveau van de website ontwikkeling, de werkgroepen en de deelprojecten.

Hoe staat het met het deelproject Groen?

Het mooie van Groen is dat met dit thema ook een biologisch aspect van de leefomgeving belicht wordt, wat het beeld meer compleet maakt. We proberen, net als bij geluid en lucht, groen te kwantificeren, dus in getallen uit te drukken. Ons streven is om via de Atlas mensen te informeren over de hoeveelheid 'groen' binnen een bepaalde straal vanaf een postcode. Op die manier is er ook vergelijking tussen locaties mogelijk, in de zin van meer of minder. We willen ook een objectieve benoeming geven aan de groene gebieden, zoals 'heideterrein', 'cultuurlandschap' of 'bos'. Een -subjectieve- waardering geven aan het groen laten we graag aan de burgers over (ook een toekomstige functionaliteit binnen de te ontwerpen site).

**"ik hoop dat burgers
daadwerkelijk wat met hun
leefomgeving gaan doen, zich er
verantwoordelijk voor voelen"**

Welke kansen ziet u voor uw eigen regio als het gaat om groen?

Ik zie dat gemeentes en terreinbeherende organisaties in onze regio graag zouden willen dat burgers meer bewust zijn van het relatief vele groen in hun omgeving. Met een Atlas kunnen ze hen daarop attenderen.

Wat is uw motivatie om mee te werken aan de pilot?

Mensen informeren over, bewustmaken van en betrekken bij hun leefomgeving is mijn drijfveer. Maar het allerbelangrijkste is dat ik hoop dat ze daadwerkelijk wat met hun leefomgeving gaan doen, zich er mede verantwoordelijk voor voelen.

Welke uitdagingen ziet u binnen het project Atlas?

Met de informatie voor professionals, de zogenaamde diepere lagen in de Atlas, komt het wel goed. Wat voor ons wellicht veel moeilijker is, is om de Atlas aansprekend te maken voor burgers. Dus kort en overzichtelijk de informatie aanbieden, die de burger zoekt. De verdieping komt pas op "subpagina's".

Nog een laatste boodschap?

Ja, aansluitend hieraan: "houd de Atlas makkelijk!"

COLOFON

De nieuwsbrief heeft als doel pilot partners, werkgroepleden en andere betrokkenen te informeren over de voortgang van de Atlas Demonstrator.

De redactie ligt in handen van het RIVM. De redactieleden zijn: Elselen Blokland, Ingrid van Kuilenburg, Caroline van de Veerdonk, Willeke van den Hoek en Cindy Vros.

Voor reacties op de nieuwsbrief, het aanleveren van nieuwe berichten en aan-/afmeldingen verzendlijst:

Willeke.van.den.Hoek@rivm.nl (030 - 274 3419) en Ingrid.van.Kuilenburg@rivm.nl (030 - 274 2969).